

Inleiding en hoofdlijnen

Provincie Noord-Brabant

2018 was het laatste volle jaar in deze bestuursperiode. Een jaar waarin grote stappen zijn gezet in de realisatie van belangrijke maatschappelijke opgaven waar we voor staan. De (economische) groeikansen voor onze regio die het bestuursakkoord schetst, hebben we afgelopen jaren ten volle benut.

"Brabant in beweging"

"Brabant in beweging"

Brabant is volop in beweging! Grote transitie vinden plaats op het gebied van onder andere energie en klimaat, digitalisering en landbouw. Ze vragen, net als afgelopen jaren, blijvende aandacht en inzet. We zijn daarbij voortdurend alert op bewegingen om ons heen. Met een brede inzet en betrokkenheid spelen we actief in op initiatieven uit de samenleving, kansen en ontwikkelingen. Brabant fungeert hierbij als verbindende, betrouwbare partner in een groot en divers netwerk van marktpartijen en samenwerkingsverbanden. Afhankelijk van de opgave en de daarbij betrokken partners kiezen we onze rol zodanig dat onze toegevoegde waarde in het netwerk het grootst is: we geven richting, we stimuleren beweging en/of we maken waar mogelijk waar.

Het gaat goed met onze provincie. De economie groeit in Brabant met 3,0% sterker dan landelijk het geval is (2,6%). Onze plannen uit de begroting 2018, zijn afgelopen jaar grotendeels gerealiseerd. Daar waar zaken anders zijn gelopen dan we vooraf hadden gedacht, staat dit toegelicht bij de afzonderlijke programmaonderdelen. Wij zijn trots op de concrete resultaten die we hebben bereikt.

In 2018 hebben we het werken aan een opgavegestuurde netwerkorganisatie voortgezet. Dat betekent een organisatie die denkt en handelt vanuit de maatschappelijke opgaven van en voor Brabant. Integraliteit in de uitvoering zien we overal in onze organisatie terug. Op veel terreinen wordt samengewerkt, bijvoorbeeld bij de Omgevingsvisie en bij de aanpak van ondermijning. De samenwerking met regio's heeft verder gestalte gekregen via de ontwikkeldagen. Naast ruimte- en mobiliteitsbeleid, is binnen deze ontwikkeldagen ook de samenwerking opgepakt voor de energietransitie en het mestbeleid. Deze manier van samenwerken tussen de provincie en regio's zorgt ervoor dat de bestuurskracht van provincie en regio's wordt vergroot en tegelijkertijd de bestuurlijke drukte wordt verminderd.

Belangrijke ontwikkelingen die in 2018 in het bijzonder aandacht hebben gekregen zijn:

- Brabantse Omgevingsvisie;
- Energieagenda 2019 – 2030;
- Brabant Digitaliseert;
- Transitie duurzame landbouw;
- Visie 'Gedeelde mobiliteit is maatwerk'.

In de bestuursrapportage 2018 staan onzekerheden benoemd in de realisatie van beleid en daaraan gekoppelde middelen. Een opvallende uitschieter in de jaarstukken 2018 is met name de forse onderbesteding door in behandeling zijnde subsidies voor POP3 Natuur en PAS, die niet meer in 2018 konden worden beschikt. Voor de overige onzekerheden, zoals Deltaprogramma, STUW, Europese programma's en MIT en PHS, staat een nadere toelichting bij de programma's.

Hoofdlijnen, highlights en mijlpalen per begrotingsprogramma

Hoofdlijnen, highlights en mijlpalen per begrotingsprogramma

Programma 01 Bestuur

In 2018 hebben we op verschillende manieren bijgedragen aan de aanpak van ondermijning in het buitengebied, o.a. met de vitaliteitsscan, het onderzoek naar de vitaliteit van de Brabantse verblijfsrecreatiesector. De Actieagenda vakantieparken is eind 2018 ondertekend. De leegstand in het buitengebied en kwetsbare recreatieparken zijn tot prioritaire projecten benoemd. Om de provincie verder te wapenen tegen ondermijning, willen we structureel meer aandacht besteden aan bewustwording met wie we zaken doen, en door de Wet Bibob structureel toe te passen op subsidies en vastgoedtransacties. De nieuwe beleidsregel Wet Bibob provincie Noord-Brabant 2018 is op 13 december 2018 in werking laten treden.

Vanuit Veerkrachtig Bestuur hebben we voor alle gemeenten bestuurlijke uitspraken gedaan over de processen en trajecten die zij hebben doorlopen. Alle Brabantse gemeenten hebben voor het einde van de huidige provinciale bestuursperiode een adequaat en (sub)regionaal afgestemd traject doorlopen om tot een besluit over hun visie op de eigen bestuurlijke en/of organisatorische toekomst te komen.

Programma 02 Ruimte

We hebben veel gesprekken gevoerd met Brabanders om samen een gedragen visie op de Brabantse fysieke leefomgeving te ontwerpen. De Brabantse omgevingsvisie gaat over het versterken van de woon, werk en leef kwaliteit in Brabant. Het vaststellen van de omgevingsvisie in december is een belangrijk stap geweest in 2018.

Een goede ruimtelijke ontwikkeling vergt een voortdurende uitdaging om samen met de omgeving keuzes te maken, waarbij steeds een afweging tussen belangen dient plaats te vinden. Wij geven richting, stimuleren beweging en maken mogelijk, wat tot uiting komt in de aanpak en werkwijze in onze planbegeleiding, maar ook bij de aanpak van Wonen, Werklocaties, Leegstand, het ontwikkelbedrijf en de Omgevingsvisie. De beleidslijnen Wonen, Werklocaties en Leegstand zijn afgelopen jaar geëvalueerd en aan u aangeboden. In alle dossiers binnen het ruimtelijk domein liggen we op koers. In ons handelen in specifieke gebiedsgerichte casussen komt steeds vaker de nadruk te liggen op het combineren van verschillende maatschappelijke opgaven en belangen die in een gebied spelen. De maatschappelijke opgaven op het terrein van klimaat, energie, circulaire economie en een duurzaam landelijk gebied hebben een grote impact op de ruimtelijke inrichting van Brabant. Deze opgaven zetten we in als motor voor het toevoegen van kwaliteit aan Brabant.

Bij het programma Agrofood hebben we voortvarend invulling gegeven aan de versnelling van de transitie veehouderij door het vaststellen van de afgesproken regelingen in het kader van het pakket ondersteunende maatregelen. In dat kader is er een stevig begin gemaakt met het ontwikkelen van innovatieve stalsystemen die uitgaan van scheiding aan de bron. Ook hebben we –samen met gemeenten- een flinke slag gemaakt met het opzetten van een ondersteuningsnetwerk. We hebben aan 12 ondernemers de agrofoodpluim uitgereikt, innovaties aangejaagd via onder andere POP3 (Plattelands Ontwikkelingsplannen) en innovatieve trajecten ondersteund op basis van de werkwijze van de Landbouw Innovatie Campus en het LIB (Landbouw Innovatie Brabant) evenals een aantal duurzaamheidsconcepten zoals de vegetarische slager. Binnen We Are Food hebben tien goed bezochte themamaanden plaatsgevonden. Er is gewerkt aan een meer structurele samenwerking met de kennisinstellingen WUR en TU/e. De discussie rondom combiwassers, de in het regeerakkoord benoemde “warme sanering van de varkenshouderij” en de Afrikaanse Varkenspest vereisten gedurende het jaar extra aandacht.

Programma 03 Natuur, water en milieu

Meer en meer wordt duidelijk dat samenhang in keuzes en passende schaalgrootte/gebieden essentieel is om de opgaven voor milieu, water en natuur tijdig te realiseren. Op deze manier wordt niet alleen aan de basisopgaven voor gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit voldaan, maar zijn ook de basiscondities op orde voor slimme verstedelijking, circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en een klimaatproof Brabant. De meerjarige duur van dit programma resulteert veelal in een tranche-gewijze, programmatische aanpak. De jaarlijkse voortgang op prestaties moet steeds in het licht worden gezien van de meerjarige en vaak langjarige afspraken.

In 2018 hebben de tussenevaluatie van het Provinciaal Milieu- en WaterPlan (PMWP), de evaluatie Verdrogingsaanpak natuur en de midterm review STUW (Samenwerkingsovereenkomst Ter Uitvoering van de Waterdoelen) zicht gegeven op de voortgang en effectiviteit van de aanpak. De droogte in 2018 heeft nogmaals benadrukt dat waterbeschikbaarheid een relevant en urgent thema is. Met name de achterblijvende voortgang ten aanzien van verdroogde natuur was aanleiding om de prestatieafspraken met de waterschappen (STUW) aan te vullen.

De klimaatop in juni heeft laten zien dat we grote vraagstukken te pakken hebben op het gebied van zowel klimaatmitigatie als klimaatadaptatie en dat naast overheden, ook kennisinstellingen, bedrijven en burgers nodig en bereid zijn om mee te doen.

Met de bestuursopdracht vitale bodem worden flinke stappen gezet om de kwaliteit van de bodem in relatie tot wateropgaven en duurzame agrarische bedrijfsvoering te verbeteren. We hebben laten onderzoeken wat ervoor nodig is om de bodem in Brabant weer duurzaam gezond te maken. In 2018 is de basis gelegd voor de uitvoering hiervan.

In 2018 hebben we ons onverminderd ingezet voor de realisatie van PAS-herstelmaatregelen (PAS: Programma Aanpak Stikstof). Naast verbetering van de biodiversiteit in de natuurgebieden is ook veel geïnvesteerd in de natuur en het landschap daar om heen.

Programma 04 Economie

Onze provinciale inspanningen hebben bijgedragen aan het verder stimuleren van de economische ontwikkeling. In 2018 is de Brainport Actieagenda gestart met de uitvoering van de eerste projecten. De meeste innovatieprojecten op het gebied van arbeidsmarktbeleid zijn in 2018 afgerond. Deze hebben mooie resultaten laten zien. In 2018 hebben we versnelling in de (door)ontwikkeling van campussen gerealiseerd door het

opzetten/optimaliseren van de governancestructuur om slagkracht te vergroten, door participatie in de campusontwikkeling en door het faciliteren van de groeiambities van bedrijven op een campus. In het oog springen de ontwikkeling van de Brainport Industrie Campus, de Automotivecampus en Pivot Park. Voor het topcluster Lifetec is in 2018 een nieuw uitvoeringsprogramma vastgesteld met programmalijnen. Daarin wordt een koppeling gelegd met die zich - gelet op het bredere Brabantse ondernemersklimaat dat zich gezamenlijk richt op duurzame versterking van Life Sciences & Health. Voorts is de Logistic Community Brabant in 2018 van de grond gekomen.

De startersondersteuning heeft in 2018 een impuls gekregen (Braventure) en innovatiestimulering door het MKB via het MIT voorziet in een grote behoefte. Op het vlak van circulaire economie hebben we een aanzet gegeven voor een programmatische aanpak met benutting van de kracht van onze bedrijven en kennisinstellingen. De Brabantse innovatiedagen zijn georganiseerd in Tokio, Israël, Boston en San Francisco, in samenwerking met in Brabant gevestigde kennis- en onderwijsinstellingen. In het najaar is – als sluitstuk van het huidige bestuursakkoord – de Bouwsteen Economie en Internationalisering aan Provinciale Staten aangeboden.

De verkenning ‘Brabant digitaliseert’ is in mei vastgesteld vanuit de ambitie sneller en adequater in te springen op de ontwikkelingen in de digitale wereld. Deze strategische verkenning heeft de economische en maatschappelijke kansen, mogelijkheden en bedreigingen in kaart gebracht die ontstaan uit de digitalisering van economie en samenleving in Brabant. In juli is het programma ‘Digitale Agenda’ gestart.

Nog meer dan in 2017 stond de energietransitie in 2018 zowel internationaal, nationaal, provinciaal als lokaal in het middelpunt van de belangstelling. Deze ontwikkeling vraagt om een duidelijke positiebepaling en daarom hebben we in 2018, met het vaststellen van de Energieagenda 2019-2030, voor het komende decennium op hoofdlijnen onze koers binnen de Brabantse energietransitie vastgelegd. In regionaal verband hebben we als provincie de regisserende rol gepakt in het organiseren van de Regionale Energie Strategieën (RES). Parallel hieraan is de uitvoering van lopende programma’s geïntensiveerd. Niet alleen door ons eigen vastgoed te verduurzamen, maar ook door gemeenten te ondersteunen bij de transitie naar aardgasvrije wijken tot de verduurzaming van de industrie, de transitie naar elektrisch rijden en het verduurzamen van sportaccommodaties. Om ervoor te zorgen dat iedereen mee kan doen binnen de energietransitie gingen we voortvarend verder met onze sociale innovatie projecten, het project A16 en startten we de beweging ‘Brabant geef Energie’. Met het vaststellen van het plan van aanpak Fuelliance en het subsidiëren van de eerste twee demonstratieprojecten pakten we ook op het onderwerp energieopslag en -conversie als provincie de regie om de unieke positie en grote kansen van Brabant in dit gebied te verzilveren.

Programma 05 Mobiliteit

Om bij te dragen aan de concurrentie en agglomeratiekracht van Brabant werken we aan een veilig, slim en duurzaam mobiliteitsnetwerk. Voor een duurzame bereikbaarheid zijn in 2018 tijdens het BO-MIRT belangrijke afspraken gemaakt over o.a. een geoptimaliseerd voorkeursalternatief N65, een voorkeursalternatief voor de A67 en de schaa sprong OV Brabant. Ook is in 2018 een besluit genomen over de start van de MIRT-verkenning A58 Tilburg-Breda.

Met de vaststelling van de beleidsnota Kwaliteit Onderhoud Provinciale Infrastructuur (KOPI) en de visie op gedeelde mobiliteit, een vastgesteld Provinciaal Inpassingsplan (PIP) N629 Dongen-Oosterhout en PIP N279 Veghel-Asten, de voortgang van de realisatie van het snelfietsroutenetwerk en de gunning van de N69 zijn de laatste belangrijke punten uit het bestuursakkoord gerealiseerd.

De omgevingsvisie is vastgesteld. Mobiliteit speelt daarin een belangrijke rol: Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over een Minder Hinder aanpak / Programma Slimme Bereikbaarheid Zuid Nederland; In Brabantstadverband is samen met de B5 uitvoering gegeven aan een gezamenlijke agenda slimme en duurzame mobiliteit. Via ontwikkeldagen met de regio’s zijn Smart Mobility en vernieuwing OV op de agenda gezet.

Programma 06 Cultuur en samenleving

In deze bestuursperiode is een impuls gegeven aan cultuureducatie. Het aantal deelnemende gemeenten aan het cultuureducatieprogramma is hiermee bijna verdubbeld. Door inzet van impuls gelden is een duurzame versterking en verbinding van de cultuursector met andere sectoren gestimuleerd. Brabant C heeft zich de afgelopen jaren doorontwikkeld tot een onderscheidend instrument waarmee deze bestuursperiode 78 (inter)nationaal toonaangevende projecten zijn gerealiseerd.

De manier waarop erfgoed samen met partners creatief wordt verbeeld (de Sprong, de Mars, Goud van Brabant, 75 levens veranderende verhalen van Brabant Remembers, etc.) wordt positief ontvangen, net als de manier waarop we innovatief omgaan met erfgoed (koppeling aan jongeren, verduurzaming, marketing/toerisme).

Bij sociale veerkracht is deze bestuursperiode ingezet op de responsieve aanpak om initiatieven in de maatschappij op eigen kracht verder te brengen: inmiddels zijn meer dan 150 initiatieven ondersteund. Een

onderdeel van de lerende aanpak is het versterken van maatschappelijke initiatieven door ze expertise aan te reiken. Voor deze aanpak is met de community Stèrk Brabant instrumentarium ontwikkeld, waaronder tools voor impactmonitoring. Ook is gestart met een pilot Brabants Outcome Fonds, waarbij doorgroeikapitaal voor sociale ondernemers wordt gerealiseerd.

Met de inzet van BrabantSport is het gelukt om meer (private) partners aan de sport in Brabant te verbinden. Ook zijn aansprekende sportevenementen ondersteund een grotere economische spin-off dan was voorzien. De doelstelling voor uniek sporten (50.000 mensen met beperking in beweging gebracht) wordt echter naar verwachting pas na 2019 gerealiseerd.

Financieel totaalbeeld

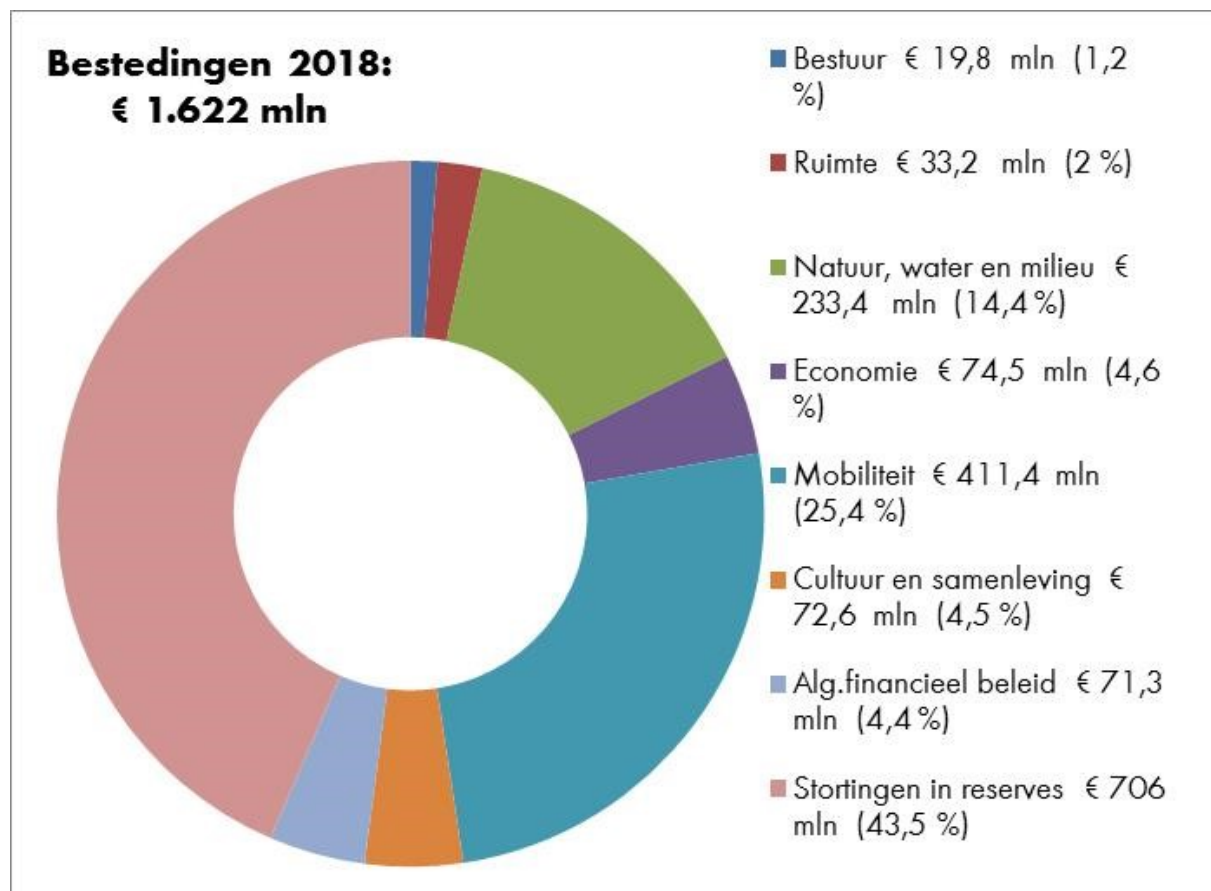
Financieel totaalbeeld

Het financiële resultaat over 2018 is positief. Alle risico's zijn met voldoende middelen afgedekt. Dit positieve financiële perspectief betekent dat op de korte en ook op de lange termijn voldoende financiële ruimte blijft bestaan voor toekomstig nieuw beleid en eventuele nieuwe bestuurlijke prioriteiten. Onze beleggingsdoelstelling om minimaal € 122,5 mln inkomsten te genereren over 2018 hebben we gehaald. Een trendbreuk hebben we gerealiseerd op het gebied van de onderbesteding. Hier blijven we op sturen.

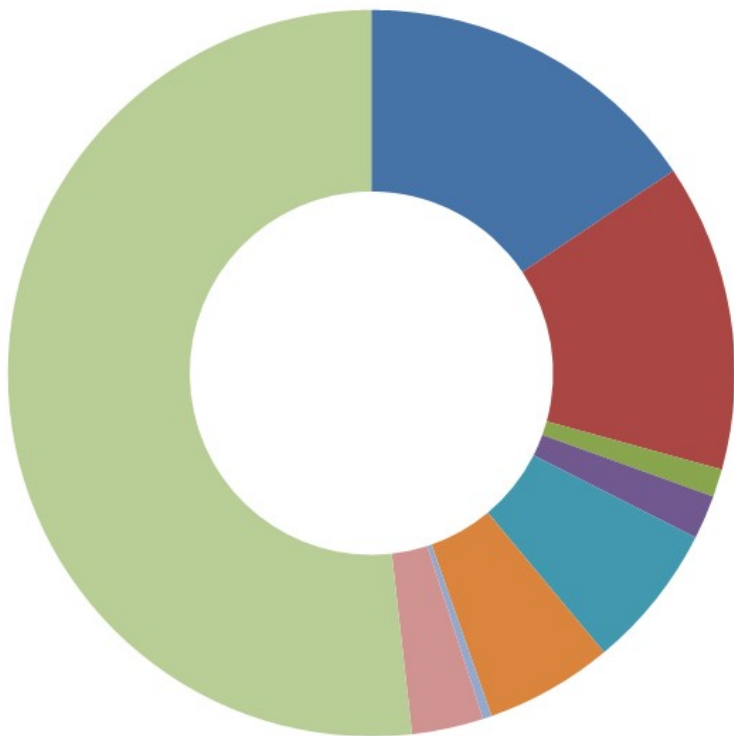
De jaarstukken laten een bruto rekeningresultaat van € 21,5 mln zien. Wij stellen voor om voor in totaal € 11 mln aan prestaties en daaraan gekoppelde middelen over te hevelen van 2018 naar 2019 en volgende jaren. Ook stellen we voor om voor een bedrag van per saldo € 0,2 mln mutaties in de reserves aan te brengen. Indien deze voorstellen worden gehonoreerd, resteert een netto besteedbaar rekeningresultaat van € 2,7 mln. Dit resultaat vloeit terug naar de algemene middelen.

Het positieve jaarrekeningresultaat gecombineerd met het feit dat we op koers liggen voor het bereiken van de beoogde doelstellingen en effecten, stemt tot tevredenheid.

De verdeling van de lasten over de verschillende programma's en de verdeling van de herkomst van de middelen is in onderstaande afbeeldingen weergegeven.

**Herkomst middelen 2018:
€ 1.644 mln**

- Opcenten
Motorrijtuigenbelasting € 256,4 mln (15,6 %)
- Algemene uitkering provinciefonds € 224,8 mln (13,7 %)
- Decentralisatie-uitkeringen provinciefonds € 20,4 mln (1,2 %)
- Dividenden € 32,1 mln (2 %)
- Baten Financieringsfunctie € 106,4 mln (6,5 %)
- Doeluitkeringen van het Rijk € 93,5 mln (5,7 %)
- Leges en heffingen € 6,5 mln (0,4 %)
- Overige baten € 52,4 mln (3,2 %)
- Onttrekkingen aan reserves € 851,1 mln (51,8 %)

